

Delo, 14.04.2017

Stran: 17
Rubrika: Kult
Žanr: poročilo
Površina članka: 910 cm²

Slovenski gojzar

Od delavskega čevlja do planinske obutve
za najbolj ekstremne razmere

BLAŽ RAČIČ

Gotovo

so številni Slovenci še iz otroških časov ohranili spomin na planinske gozdarje. Pravzaprav niti ni pomembno, ali so to res bili planinski gozdarji, zagotovo pa so bili težki in močni usnjeni čevlji z gumijastim podplatom. Robustni čevlji so dajali vtis, da so neuničljivi in večni.

Gozdarji so bili za otroške oči veliki. Kaj veliki, gromozanski so se zdeli. Gromozanski so bili tudi takrat, ko je gozdar namesto hribovskega obuvala v otroški igri predstavljal neuničljivo ladjo. Tako kot »ladji« do živega niso mogle niti najbolj ostre čeri v morju otroške domišljije, tako gozdarju do živega niso mogle niti ostre skale v hribih. Robustni usnjen gozdar (z rdečimi vezalkami) je dajal občutek varnosti, trdnosti, zagotavljal je zaščito pred zunanjimi vplivi, dober oprijem s podlago

in je s tem hoji v gorah in po drugih poteh dajal stabilnost.

V zgodovini Slovenije sta ljubezen do planin in obiskovanje gora postala narodotvorna dejavnost, kar danes dokazuje več kot 55.000 članov najbolj množične organizacije pri nas – Planinske zveze Slovenije (PZS); še bolj kot množičnost PZS to narodotvornost planinstva dokazujejo oblegane planinske poti po vsej Sloveniji, pa tudi ugled, ki so si ga slovenski gorniki in alpinisti pridobili z osvajanji najvišjih vrhov v Himalaji in drugih gorstvih sveta. Ker je planinstvo tako priljubljeno in razširjeno, ne bomo veliko zgrešili s trditvijo, da je gozdar danes del nacionalne opreme slehernega Slovenca. Tako kot je, denimo, mogoče Prešernove poezije najti na polici vsakega slovenskega doma, je v vsaki omari za čevlje mogoče najti tudi – par gozdarjev.

Močan robusten čevelj, ki so ga ročno naredili v Alpini, sprva ni bil načrtovan oziroma narejen kot planinski čevelj, ampak je bil namenjen predvsem delavcem. Zaradi svojih lastnosti se je delavski čevelj izkazal tudi v drugih okoljih, ne le na delovnih mestih, kar je podjetju zagotovilo dodaten trg. Sprva so v Alpini izdelovali le delovne čevlje, kasneje so začeli izdelovati tudi modno in športno obutev; leta 1954 so izdelali prvi smučarski čevelj.

Razvoj materialov in tehnologije je z leti omogočal izdelavo lažjih, mehkejših, udobnejših gozdarjev, ki niso prepuščali vode in so tako nogi zagotovili primerno zaščito, dober oprijem na različnih podlagah. Hkrati je trg rasel, saj so imeli ljudje več prostega časa, ki so ga vse pogosteje preživljali v gorah. Do 80. let prejšnjega stoletja je bil razvoj gozdarja razmeroma počasen, kasneje

pa so se začeli pojavljati novi, lažji, kakovostnejši materiali, kot so podplati vibram, posebne membrane, ki ne prepuščajo vode, usnje so nadomestili s sintetičnimi materiali in podobno, razlaga

Boštjan Lukančič, direktor športnega programa v Alpini. Gozdar iz osemdesetih let prejšnjega stoletja je tako tehtal 1400 gramov, zadnji model, ki je na prvi pogled videti kot njegov predhodnik izpred 40 let, je »shujšal« na 800 gramov. »Teža čevlja je za izdelovalce eden večjih izzivov,« pravi Lukančič, ki prihodnost za Alpino vidi predvsem v lahki pohodni obutvi.

Začetki v Alpini so bili skromni. Po koncu druge svetovne vojne so se v Žireh prej samostojni čevljarški obrtniki združili v zadrugo Čevljarna Žiri, iz katere je leta 1947 nastala Tovarna obutve Žiri. V Žireh so namreč že od sredine 19. stoletja številni obrtniki izdelovali najrazličnejšo obutev. Lokalno tradicijo so začeli ohranjati v večjem obsegu, predvsem pa bolj povezano, s čimer so še pospešili pretok znanja in izkušenj med različnimi čevljarškimi mojstri. Kljub temu so v prvem obdobju nove tovarne (ime Alpina je dobila leta 1951) izdelovali le delovno obutev. Druge vrste obutve so začeli izdelovati leta 1952.

Stran: 17
Rubrika: Kult
Žanr: poročilo
Površina članka: 910 cm²

Danes gozdarje industrijsko izdelujejo v žirovski Alpini, kjer letos obeležujejo 70. obletnico delovanja tovarne. V vsej zgodovini so izdelali okoli 3,5 milijona parov gozdarjev. Še pred desetimi leti so na leto izdelali okoli 100.000 parov (različnih modelov) gozdarjev, zdaj jih izdelajo še enkrat več, kar pomeni, da jih izdelajo med 1000 in 1200 parov na dan, je povedal Lukančič in dodal, da želijo število izdelanih gozdarjev povečati na četrto milijona na leto.

O spominih na izdelavo prvih delavskih čevljev – gozdarjev v Alpini je Janez Tušek, ki je v Alpini delal od leta 1949 do 1982, v zborniku ob 60. obletnici Alpine zapisal: »V letih pred 1950 so se delali šivani čevlji. Delo je bilo ročno. Organizirani smo bili v brigade. To so bile delovne skupine (običajno) štirinajstih delavcev. Bil sem v brigadi, ki jo je vodil Stanko Likar. Vsak dan je moral o našem delu poročati upravi. Delo je potekalo po fazah. Eden je pri-

pravil podlogo, drugi nacvikal podplat, tretji prišil okvir. Moje prvo delo je bilo šivanje okvirjev, ki je bilo najtežje. Le najboljši delavci so na dan prišli osem jermenov. Komur je to uspelo, je dobil tudi dobro plačo. Kolikor se je dalo, smo se potrudili.«

Očitno so se v Alpini zelo potrudili, saj je eden najbolj znanih slovenskih gornikov Viki Grošelj povedal, da so mu gozdarji zrasli kar na nogah. Takoj zatem se je dopolnil, da se je skoraj že rodil z gozdarji na nogah, in še dodal, da bodo verjetno gozdarji tudi zadnje obušalo, ki ga bo obul. Z gozdarjem pa ni le veliko hodil, ampak se je z njim naučil tudi smučati. Doslej je v gorniški karieri zamenjal petnajst različnih gozdarjev, je še povedal Grošelj, ki zaupa Alpinini blagovni znamki, a hkrati dodaja, da mora vsakdo najti svoj pravi gozdar, ki se bo prilegal stopalu in mu zagotavljal ustrezno zaščito.

V vsakem gozdarju planinca začne boleti noga, pravi gornik. Razlika med dobrim in slabim gozdarjem je po Grošeljevem mnenju v tem, da te »v slabem gozdarju noga začne boleti po dveh urah, v dobrem pa po desetih urah«. Kot dokaz, da so Alpinini gozdarji med najboljšimi, je po Grošeljevem mnenju tudi to, da so bili v Žireh narejeni gozdarji, s katerimi se je povzpел na najvišje vrhove vseh sedmih celin sveta. Alpina zdaj svoje gozdarje najuspešneje prodaja predvsem v alpskih deželah, poleg Slovenije je Lukančič omenil Avstrijo, Nemčijo, Švico.

V Alpini so ponosni, da so za prvo jugoslovansko odpravo na Mount Everest leta 1979 peterici alpinistov, med njimi tudi Vikiju Grošlju, po meri izdelali posebne gozdarje, prilagojene za uporabo v ekstremnih razmerah na poti na vrh sveta. »Slovenci smo naklonjeni svojim blagovnim znamkam,« je dejal Grošelj in dodal, da je Alpinine gozdarje za svoje poti na Triglav in najvišje vrhove sveta izbral zato, ker ima boljši občutek, »ko Slovenci stojimo eden za drugim«.